

Fè ONG : yon nouvo gramè ONG

Mark SCHULLER
Associate Professor Anthropology
and Center for Nonprofit and NGO Studies
Northern Illinois University

1 2 janvyè te lokazyon pou yon nouvo envazyon ONG ki gen karakteristik imanitè. ONG yo te kanalize prèske tout 16 milya dola ajans entènasyonal yo te pwomèt pou «èd». Kòmmanntè yo pat senpman pale de «envazyon ONG», genyen ki te koumanse pale de «repiblik ONG» oubyen «okipasyon imanitè». Nan dokimanntè ki pote non *Asistans Mòtèl*, Raoul Peck (2013) te sèvi ak mo «diktati èd», yon fòm èd ki vyolan epi ki avèg. Yon lane apre «goudougoudou» (jan Ayisyen rele tranblemanntè a), ou te deja jwenn grafiti kap di «aba tout ONG». Kèk kritik te jwenn bourad lè Ricardo Seitenfus (2015) te pibliye nan Edisyon Inivèsite Leta Ayiti tradiksyon franse liv li : *L'échec de l'aide internationale en Haïti*, epi lè yon jounal etazinyen te pibliye yon atik ki detaye yon «eskandal» avèk Lakwa Wouj Etazini (Elliot & Sullivan, 2015).

Men tou, 12 janvyè te lokazyon pou yon nouvo «solidarite» avèk Ayiti, epi pou emèjans nouvo mouvman sosyal an Ayiti. Fòs Refleksyon ak Aksyon sou Koze Kay an Ayiti (FRAKKA) te pran nesans, epi annapre Kolektif Lojman : Komisyon Fanm Viktim pou Viktim (KOFIVIV) te vin pi vizib : yon mobilizasyon ki rele «Je Nan Je» te koumanse parèt nan 2012 : Bri Kouri Nouvèl Gaye te lanse : Kolektif Jistis Men te leve kanpe : yon mobilizasyon pou

mete fen avèk pwojè touristik nan lilavach te òganize : Mouvmman Patriyotik Demokratik Popilè (MPDP) ki te regwoupe yon seri òganizasyon degòch, e latrkiye. Nouvo enstitisyon sa yo rejwenn sa Jane Regan (2003) rele « ONG altènatif » ki te la deja. Apre fristrasyon eksperyans 12 janvyè a, yon santiman anti-ONG, nan liy Janil Lwijis (1993, 2009), vin ase pwisan. Kidonk, asosyasyon sa yo te refize rele tèt yo « ONG », menm pa « ONG altènatif ». Reyalyte sa a poze yon seri kesyon sou kisa yon ONG ye. Sa montre akèl limit konsèp la.

Atik sa, se yon jefò pou ale pi lwen nan dyalòg sa a. Anfèt se limit konsèp sa a toupatou, non sèlman nan peyi Dayiti. Nan yon koleksyon resan, kèlkechèchè feminis te eseye demaske « fòm ONG » a (Bernal & Grewal, 2014). Eksperyans an Ayiti nan mouvman aprè 12 janvyè kreye yon lòt chemen. Olye yon non, pètèt nou ka konprann ONG yo pi byen antanke vèb. Olye nou mande kisa (oubyen kiyès) ONG yo ye, nou ap mande kisa ONG yo fè ? Atik sa a pral eksplòre kesyon sa a.

Difikilte konseptyèl

Youn nan pwoblèm nan diskisyon sou ONG, se jan konsèp la defini. Gen 2 kondisyon: premye a, fòk se yon òganizasyon. Dezyèm lan, fòk li pa nan gouvènman, ki vle di se yon definisyon pa negasyon. Plizye otè pale sou enstabilite nan diskisyon sa a (e.g., Bernal & Grewal, 2014 : Fisher, 1997). Enstabilite sa a sèvi kèk enterè, nan jwe wòl ideyolojik yo. Pou Bill Clinton, diferans ki genyen ant yon gwoupman katye ak yon òganizasyon tankou World Vision, ki gen yon bidjè anyèl yon demi-milya dola epi ki ap travay nanyonventèn peyi, pa enpòtan. Nan lane 2009, lè Bill Clinton vini Anvwaye Espesyal pou Nasyon zini an Ayiti, li lage yon chif ki vin repete souvan : Ayiti gen 10 000 ONG. Clinton pa di kijan li rive jwenn chif sa a, epi li pa bay definisyon l sou ONG nonplis. Definisyon konsèp la gen yon dimansyon politik ak ideyolojik: èske se vre tout ONG pa la pou ranmase lajan e pa la pou fè politik ? Èske tout ONG pa nan gouvènman vre ?

Youn nan dènye tèks Janil Lwijis te ekri demanti pawòl ki ta vle fè kwè « ONG pa nan gouvènman ». Nan *ONG: Ki Gouvènman*

Ou Yè? (2009), Lwisjis eksplike klèman wòl ONG yo jwe nan gouvènans, nan gouvènman menm. Gen gwo ONG, sitou saki baze Etazini tankou CARE, ki resevwa preske tout kòb yo nan men Leta ameriken. Gen yon kouran kritik nan etid ki fèt sou ONG ki poze menm kesyon an yon lòt jan: èske yon enstans merite yon epitèt òganizasyon *NON* gouvènmantal si yo pa gen preske okenn otonomi? Si yo tou senpman egzekite pwojè yon Leta defini epi finansé (e.g., Étienne, 1997 : Gill, 1997 : Petras, 1997 : Vincent, 2006 : Wallace, 2003)? Sauveur Pierre Etienne (1997) te wè nan ONG yo «fer de lance» sistèm enperyalis la. Antanke zouti ideyolojik, etikèt «*non* gouvènmantal» etabli fwontyè ant sa ki «bon» (ONG) ak sa ki «move» (Leta). Gen yon konsepsyon neyoliberal ki deyè apròch binè sa a, e li gen defansè pa li : pami yo, politològ, ajans entènasyonal, ak ekonomis pou devlopman.

Yon lòt rezon konsèp ONG parèt flou, se paske li anglobe enstans ki nan devlopman, pote sekou, fè pledwari, epi sipòte mouvman sosyal yo. Konfizyon sa a parèt depi kòmansman estrikti ONG a egziste : Charnovitz (2002) te fè yon tradiksyon rezime atik ki pibliye nan lane 1997 nan yon jounal ki trete kesyon jiridik. Atik sa a te siblè wòl pledwari ONG yo te koumanse jwe depi mi-dizwityèm syèk, sa yo rele «syèk limyè» a oubyen «epòk revolisyone» a. Konsepsyon sa a repete nan yon liv pi resan (Davies, 2014), kote otè a te nome mouvman entènasyonal kont lesklavaj youn nan premye ONG. Nan liv etnografik li sou Etazini nan koumansman dizwityèm syèk, politològ franse Alexis de Tocqueville (1981) te klèman sitiye «asosyasyon volontè» yo kòm fondasyon pou «demokrasi». Òganizasyon tankou CARE toujou sèvi ak tit «asosyasyon volontè» nan yon jwèt lengwistik pou asosye travay li ak «demokrasi» oubyen ak «sosyete sivil». Se menm konsèp pledwari Nasyonzini itilize lè li bay espas pou ONG nan atik 71 chat li : Nasyonzini rekonnèt ONG yo ka bay Leta ak Nasyonzini limenm «konsiltasyon». Sonje nan lane 1945, lè Nasyonzini te fonde, pifò popilasyon mondyal la te kolonize: se te gouvènman Wayòm Ini, Lafrans, Espay, Labèljik, Pòtigal, Peyi Ba, ak lòt peyi Ewopeyen ki te reprezante preske tout nasyon

Lafrik, Lazidisid ak Lazidisidès. Pifò peyi nan Karayib la te koloni alepòk sa a tou.

Touswit apre, nan lane 1948, Nasyonzini te bay tèt li misyon pou fè sa li te rele « devlopman ». Ayiti te parèt kou yon chan eksperimantasyon pou nouvo pwojè « devlopman » an. Nan Lavalè Mabyal, nan yon lokalite Kochon Gra, UNESCO (selil Nasyonzini pou fè Edikasyon, Lasyans, ak Kilti) te louvri premye pwojè li an Ayiti, youn nan 3 premye peyi eksperimantasyon sa te ap fèt nan mond lan. Nan ideyoloji kouran sa a (wè atik Vaval, nan revyi sa a), se Leta ki ta dwe pi byen plase pou fè « devlopman ». Malgre sa a, plizyè nan premye ONG ki te parèt nan peyi a te meteavèk Legliz pou pote sekou imanité, sitou apre Siklòn Hazel nan lane 1954. Men jiskaske diktati Divalye a te fini, kantite ONG te limite. Sa pral chanje, sitou apre politik neyoliberal te koumanse pran jarèt nan enstitisyon « devlopman » sa yo, tankou Nasyonzini, USAID, Bank Mondyal epi FMI. Se fasil pou bliye sa, sitou apre « envazyon » ONG (Etienne 1997), men « devlopman » pa sèl misyon ONG.

ONG-izasyon

Yon lòt bò, diferans ant yon ONG ak yon mouvman sosyal pa toujou klè. Menm jan ak fwontyè ant ONG ak Leta, glisman sa a sèvi enterè patikilye ak pozisyon politik. An prensip, lide a fòmile konsa: mouvman sosyal = bon : ONG = move. Sous nan kritik ki pi fewòs sou ONG ta merite tit ONG. Yo gen yon latrkiye koze an komen avèk ONG : yo gen yon estati non-pwofi, yon konsèy administrasyon k ap pran desizyon, anpil gen yon biwo santral.

Si yon konsèp twò rijid, epi li gen yon latrkiye kondisyon ki dwe reyini vle pa vle, li fasil pou li de-konstwi. Men si nou chèche fason konsèp yo sanble youn ak lòt, menm jan ak moun ki soti nan menm fanmi, nou kapab wè resanblans yo epi gen yon definisyon pi elastik, pi fleksib. Konsa nou kapab fè kèk konparezon itil. Se sa Ludwig Wittgenstein, nan travay lengwistik li, rele « relasyon famiyal », yon chemen pou soti nan yon kriz definisyon (Wittgenstein, 2001)

Pou chèchè ki plase nan mouvman sosyal yo, youn nan pi gwo danje se biwokratizasyon. Se yon preyokipasyon lagòch depi omwens Lenin (1922), epi Rosa Luxembourg anvan (1900). Lè yon sendika enpoze li, li riske reprezante yon lòt pwisans, yon reyaksyon. Lidèchip yon sendika dwe panse estrikti ak pèmanans sendika a li menm, ki riske reprezante yon blokaj lespri militans ak chanjman radikal. Fòk sendika a gen yon trezò, yon ti kòb, pou fonksyone. Militan ki patisipe nan « nouvo » mouvman sosyal (apre lane 1960 yo, epi ki pa nesesèman milite nan lit klas) pran leson biwokratizasyon sa a oserye, epi ba li yon nouvo non, « ONG-izasyon » (Choudry & Kapoor, 2013 : Edelman, 2005). Sa vle di, yon mouvman sosyal riske tounen yon ONG : yon estrikti ki anpeche chanjman radikal nan antrave patisipasyon orizontal. Mouvman feminis yo, nan « dezyèm vag » lane 1970 yo, te veye ONG-izasyon (Alvarez, 1999 : Lang, 2000). Kritik sa a rive jwenn yon pozisyon pi radikal nan yon konferans 2004 INCITE! Women of Color against Violence (fanm nwa kont vyolans) ki tounen yon ouvraj kolektif an 2007, avèk yon tit senp: *Revolisyon an pap jwenn finansman*¹ (INCITE! Women of Color Against Violence, 2007). Liv sa a pale sou yon « konplèks non-pwofi-endistriyèl »² ki tap rejwenn yon kritik radikal Maksis tankou Petras (1997) ak Lwijijs. Konplèks non-pwofi-endistriyèl la anpeche chanjman radikal pou plizyè rezon: premyèman, se paske fondasyon ki finanse ONG resevwa yon benefis pou bay charite, kidonk se yon blanchiman lajan pou gwo kapitalis yo : dezyèmman, fondasyon yo finanse yon chanjman toupiti epi ki limite : twazyèmman, lajan yo bay ONG yo se pretèks pou yo kontwole òganizasyon debaz ak mouvman sosyal ki reprezante yon menas pou *statu quo* a, pou sistèm kapitalis anplas la. Koleksyon sa a propozete solisyon pou pwoteje otonomi epi lespri radikal mouvman sosyal yo, tankou mete plis pouvwa nan men volontè yo, mande kotizasyon pou manm, yon estrateji klè pou kominikasyon, yon transparans total kapital, epi yon

1. Tit sa a wete chapo devan yon chante Gil Scott Heron ki di “Revolisyon nan pap vin Televize”

2. Konsèp sa a kontinye nan liy kritik kont sa a ansyèn prezidan Eisenhower rele “konplèks militaro-endistriyèl”

vijilans pèmanan. Liv sa a merite tradwi an kreyòl : li ta ka fasilite solidarite ant yon mouvman radikal pwogresis entè-seksyonalis feminis pou fanm nwa ak lòt ras ki ap sibi dominasyon rasis epi mouvman ayisyèn yo. Liv sa a enspire yon nouvo mouvman ki monte nan 2014 « Black Lives Matter » (lavi nwa enpòtan)³, apre yon zak vyolans Leta rasis nan Ferguson, Missouri.

Eksperyans Ayiti : « fè ONG »

Pou yon peyi yo rele « Repiblik ONG », Ayiti gen anpil eksperyans kritik avèk ONG. Nan rès atik sa a, mwen ap eksplòre yon nouvo granmè sou ONG: Nou dwe panse li kòm yon vèb olye yon non. Rele yon òganizasyon-debaz « ONG », se youn nan pi gwo jouman ou ka fè li. Menmsi yon gwoup ki fè pati yon mouvman sosyal pa rekonnèt tèt li kòm yon ONG, aksyon yo poze yo kapab sanble aksyon ONG. Atik Schöneberg la, nan nimewo Revi *Chantiers* sa a, analize yon nouvo òganizasyon ki parèt apre 12 janvyè ki te eseye kenbe bon wout militans, malgre sipò yo jwenn nan kèk ONG etranje.

Pwojè

Pi gwo akizasyon pou òganizasyon popilè yo, omwenssa mwen te pote solidarite ak yo apre 12 janvyè, se rele ONG. Nan mitan yon òganizasyon, kritik la vin yon vèb : « Ou ap fè ONG ». Nan imajinè gwoup militan sa a, kisa yon ONG fè ? Dabò ONG viv sou sa k rele « pwojè » (wè atik Scott Freemanlan pou plis detay). Yon pwojè, se yon machandiz pou vann bayè de fon lòt bò pou l sipòte ti òganizasyon sa a avèk yon tikòb. Yon pwojè gen yon pwoblematik, yon objektif, yon popilasyon sib, endikatè pou evalyasyon, yon tan defini pou li reyalize, epi sitou yon bidjè.

Bidjè a reflekte priorite òganizasyon an: kisa ki pi enpòtan ? Kisa ki bezwen lajan ? Sa ki parèt pi danjere nan mitan yon òganizasyon militan, se yon « jès » oubyen yon « gratifikasyon », kote kèk lidè oubyen militan resevwa yon kantite lajan pou travay yo tap fè benevòlman. Yon bò, gratifikasyon an ede kèk nan militan

3. Mouvman sa a anfèt te pran nesans apre sasinay Trayvon Martin nan 2012.

jwenn yon fason pou kenbe nan batay yo ap mennen. Li difisil pou kontinye lit la san manje – *sak vid pa kanpe* – epitou lajan an ta sipoze reprezante yon minimòm kont-a-rann ak transparans. Travay pou reponn ak imel, mete Facebook ajou, rele enstitisyon, resevwa moun, prepare trak pou distribye, e latriye, pou di l yon lòt fason, fonksyonman enstitisyonèl yo, difisil men fòk li fèt pou travay koze a ap vanse. Yon « gratifikasyon », se yon motivasyon pou asire travay la ap fèt.

Men yon lòt bò, chwa pou kiyès ki ap resevwa « gratifikasyon » an fasil pou divize yon gwoup si pa gen ase fon pou tout moun jwenn yon ti pòs. Gratifikasyon an kreye yon yerachi kote moun kiap jwenn vin lidè defakto. Se sa ki fèt nan plizyè òganizasyon mwen site deja. Yon divizyon vin kreye ant manm fondatè ak nouvo manm : se posib gen kèk nouvo « elit » ki parèt yon sipèsta apre li vin gen yon pòs pèmanan, ki kreye divizyon nan mitan menm manm fondatè nan yon sèl òganizasyon. Vitès envestisman an kapab gen enpak sou ki nivo divizyon ka kreye. You òganizasyon ki pat gen estaf, ni pwòp lokal pa l – li te pataje yon biwo avèk plizyè lòt nan menm kouran politik – te jwenn yon gwo sibvansyon etranje, kèk milyon dola. Poutèt ti òganizasyon an pat gen gwo mwayen pou jere yon pwojè, bayè de fon an te chwazi yon ONG entèmedyè epi menm angaje yon « jesyonè » pou travay nan biwo a. Biwo a vin gwo, epi li anplwaye plizyè estaf. Nan 2 mwa, divizyon nan mitan òganizasyon an te parèt aklè. Òganizasyon sa a te sispann kolabore avèk lòt gwoup nan sektè a, epi menm kase lyen li te gen avèk ansyèn patnè li yo. Rapidman, manm òganizasyon vin kliyan : tout te gen yon dosye ak fòm pou siyen. Sispiyon sou kòb ki te resevwa tounen yon menas pou dirijan yo, ki te blije kite peyi a.

Yon lòt pwoblèm ak lojik pwojè, sèke li pa koresponn ak kalandriye mouvman an. Chanjman radikal pap ka fèt nan yon 6 mwa. Pa egzanp, peyi a pap koupe fache ak gwo pwojè touris, pap loje tout sitwayen, epi pap kapab anpeche tout zak vyolans ki ap fèt sou fanm, nan 6 mwa. Menm bagay avèk revolizyon sosyalis, oubyen kako, oubyen toulède, ki rann pi difisil lè militan yo

depann de pwojè pou kichòy. Se vre, nou kapab ekri kèk endikasyon pou evalye yon ti pwogrè.

Yon pwojè gen yon tan pou l fini. Nan fen pwojè a, fòk yon rapò ekri epi rive nan men bayè de fon yo, epi pafwa yon evalyasyon. Aksyon sa yo pran tan, epi fèmèn òganizasyon an nan biwokrasi. Sa te fèt anndan yon mouvman ki parèt pou defann dwa moun apre 12 janvye. Moun ki te kreye espas la te aji kòm yon direktè. Pou li, sa k pi enpòtan, se mete dosye li nan lòd. Li pat gen tan pou ale sou teren si popilasyon an te gen yon ijans. Oframezi, enstans sa a te pèdi kontak avèk teren an. Pezape li menm kanpe rankont Asanble Jeneral. Se manm Komite Kowòdinasyon an ki pran plas li, pale nan radyo, ekri lèt, ale nan rankont. Yo chak te resevwa yon « gratifikasyon ». Moun ki premye benefisyè yo, moun ki konsidere tèt yo militan, vin tounen machann pwojè. Si moun lan depann de gratifikasyon pou voye timoun li lekòl, li pap fasil pou l refize sibvansyon si bayè de fon enpoze yon seri kondisyon oubyen gen yon estrateji ki pa koresponn ak politik òganizasyon an.

Mo « mouvman » an gen ladan l « mouv » – ki vle di, « woule », « deplase », « soti yon kote rive yon lòt ». Nan yon batay solda yo pap janm chita. Se pran pozisyon, fè avans, fè aryè. Tout sa a depann de fòs gwoup konbatan yo, de kondisyon ak anviwonman batay la. Nan yon batay sosyal, se menm bagay. Yon mouvman dwe wè pozisyon li epi reyaji vit parapò a kondisyon ki devan l. Yon mouvman ki jwenn yon ti sipò nan men yon ONG entènasyonal pou fè tèt bagay nan yon moman oblije fè bagay sa a, menmsi kondisyon sa yo te chanje. Menmsi manm yo vin pa dakò ak estrateji a. Menmsi yon lòt priyorite prezante. Se nan negosyasyon mouvman sa a kapab rive defann nouvo estrateji oubyen priyorite, men nesesite sa a montre akèl 2 makfabrik diferan: yon mouvman dwe woule : yon pwojèdwe gen plan an. Yon mouvman mwen te site anwo prèske kraze nèt akòz fenomèn sa a : yon ONG entènasyonal pa te vle chanje estrateji pa l, menm apre reyallite teren an te chanje. Sa ki pi rèd, ONG sa a te fè yon alyans avèk yon bayè de fon ki te vle òganize yon platfòm sou koze a san konsilte mouvman Ayisyen ki te sipoze « patnè » li. Plizyè moun te kite mouvman sa a alè sa a.

Entèmedyè

Apa pwojè, kisa ONG konn fè? Yo jwe wòl entèmedyè, yo fè medyasyon / reprezantasyon. Enstans mwen fenk site yo pran pozisyon piblik nan konferans pou laprès pou koze yo ap defann. Yo pale pou benefisyè yo. Sa vle di, yo kreye yon pon ant popilasyon an – kit se yon katye popilè, yon bidonvil, manm sendika, moun ki rete nan tèl lokalite, yon kan pou deplase, yon idantite tankou fanm, fanm ansent, fanm viktim vyolans, etidyan, oubyen moun andikape – ak yon lòt gwoup ki enterese kolabore, bay lajan, pote solidarite, e latriye. Sitou depi gwoup sila a soti nan yon lòt peyi, epi manm li pa pale menm lang ak popilasyon an, yon ONG jwe wòl « tradiksyon » an. Tradiksyon an kapab nan yon sans literal – tankou tradwi pawòl angle oubyen alman pou moun ki pale kreyòl, e vise vès a – men tou li kapab tradwi « pwoblèm » oubyen « reyalite » pou enstans lòtbò ki kapab fè yon jès avèk li. Pa egzanp, yon gwoup dwa moun lòt bò tankou Amnesty International bezwen repòtaj òganizasyon ki sou teren an, men se Amnesty ki kapab defini « aksyon » yo konn poze, pou sitwayen ki kore li kapab pran aksyon sa a. Si yon gwoup vle vizite Ayiti nan lide li ap pote solidarite, li bezwen yon gid, yon moun kikapab fè tout aranjman yo pou li – chwazi lokal, chwazi moun ki pou pale – epi yon moun ki ap tradwi. Nan sans sa a, ONG yo kreye kèk opòtinite. Si kontak la reyisi fè moun lòtbò kontan – oubyen ensite yo pou yo aji – ONG lokal la jwenn akolad epi li gen yon kapital kredibilite.

Men nan ka sa a, se moun lòtbò ki ap toujou pale pou Ayiti sou koze espesifik, tankou min, lojman, eleksyon, oubyen « èd » ak rezilta èd. Detanzantan ONG entènasyonal kapab fè pledwari pou Ayiti òganize kèk evenman nan kapital yo, tankou Wachintonn, Briksèl, oubyen Lond. ONG entènasyonal ki gen kontak ak ONG Ayisyen an gen kapital kredibilite tou anvè depite ak lòt ONG nan peyi pa yo. Kontak entèmedyè sa yo kapab pwofitab pou toude (2) ONG yo. Men an reyalite, echanj la reflète inegalite ki genyen anndan ekonomi mondyal la. Kredi epi pouvwa – aksè ak moun kap pran desizyon yo tankou senatè, estaf pou komite lejislatif yo, moun ki travay nan Depatman Deta oubyen moun

kapab travay pou Bank Mondyal ak lòt òganis entènasyonal yo – rantre nan ONG «patnè» entènasyonal yo. Se yo ki ap defini ajennda nan Wachintonn oubyen lòt sant pouvwa yo. Se yo ki sible ki «patnè» Ayisyen ki ap vini nan sant desizyon sa yo, ki refilete ajennda pa yo. Se vre, moun nan – se pa yon òganizasyon men pito yon moun ki travay anndan òganizasyon yo – te gen yon viza, yon vwayaj, pran kontak, epi petèt yon *per diem* pou vwayaj la. Men se yon prim ki ale nan menm lojik «gratifikasyon an» ki riske divize òganizasyon an. Epi reprezantan ayisyèn / ayisyen an ap jwenn menm difikilte pou kontakte lòt ONG entènasyonal: menm blokaj langaj, teknoloji, e latriye. Pou moun kapab pran pouvwa tankou depite yo, sa ap pi rèd toujou. Anje viza peyi Nò yo – sitou Etazini – rann li difisil pou nenpòt kiyès pou reprezante Ayiti. Kidonk, ann jeneral, se yon senk moun konsa ki pale nan Wachintonn pi souvan (mwenn pa okouran detay yo pou Ewòp, men ONG Ewopeyen gen pi plis «patnè» ann Ayiti). Sa yo gen an komen, sèke yo tout nan «klas ONG» (wè Schuller, 2015 epi Louis, volim sa a): yo tout pwofesyonèl, yo gen yon vizibilite, yo kapab byen pale franse epi kèk ladan angle. Fenomèn sa a eskli pifò ayisyen, notamman ki nan òganizasyon debaz yo, epi konsa limite pèspektiv yo.

Yon lòt travay ONG yo fè, se reprezante. ONG reprezante yon popilasyon nan ekri «aksyon»petisyon, sit-in, manifestasyon, konferans laprès, nòt pou laprès, oubyen yon pwojè devlopman osinon imanité. Nan atik, nan rapò pou bayè de fon yo, nan trak ki distribye, ONG pale sou yon tèl non. Gade pozisyon sa yo: «pèp la di li pa dakò». «Fanm yo di se twòp atò». «Peyizan yo pa kapab ankò». Pozisyon pa nesèsèman parèt nan yon medya ofisyèl. Gade nan mi Pòtoprens, depi omwens 2003, lèmwenn koumanse rete la, anpil (petèt menm pifò) mi nan lari te gen grafiti. Se yon mak pou demontre yon prezans: «ipokrit debloke peyi a»: «Goudougoudou mande chanjman». Gen kèk ki siyen: «Fomibaz di entèl...», «Aba Bawon di...». Chak group prodwi yon pwopozisyon oubyen yon rapò pwojè, men se menm reflèks la. Yo ap defini epi ankadre kisa ki pwoblèm, kisa ki priyorite, kisa ki solisyon. Pa egzanp, pwoblèm debwazman: solisyon an, se plante pyebwa. Sa ki parèt

nòm, men nan definisyon ni pwoblèm ni solisyon gen yon latriye pwoblèm ki pa poze, tankou refòm agrè, epi solisyon ki pa touche tankou peye lekòl pou rann moun pa bezwen koupe pyebwa. Epi nan reprezantasyon pwoblèm nan, se sèlman kantite pyebwa ki ap plante. Kit yo pouse epi grandi pou 2zan, 3zan, 5kan, kit yo mouri nan kèk mwa, sa pa konsène ONG a. Rapò a reprezante reyalyte a, menm jan yon sit-in oubyen yon kanpay sansibilizasyon reprezante revandikasyon «pèp» (oubyen popilasyon sib) la.

Yon aksyon ki lye avèk tout sa, se pran pozisyon. ONG pozisyon yo konsa : «tèl ONG angaje nan lit kont SIDA... e ou menm?» Oubyen «tèl mouvman sosyal mande anilasyon total dèt ekstèn». Oubyen «tèl enstans ap egzije Leta pran responsabilite li nan fè respekte dwa fanm». Oubyen «tèl regwoupman raple konstitisyon di tout moun gen dwa ak yon bon kay pou li rete», oubyen ale lekòl, e latriye. Pran pozisyon, se yon fason pou atire atansyon moun nan popilasyon an, ki vle di, sansibilizasyon. Sansibilizasyon sa a, se yon fason pou bay sitwayen yo opòtinite pou angaje nan lit la, epi bay yo zouti pou rantre nan konba a. Men tou, pran pozisyon, se yon opòtinite pou atire atansyon bayè de fon oubyen ONG entènasyonal «patnè» yo. Pran pozisyon, se afiche angajman nan yon chan batay. Epi, si yon ONG entènasyonal enterese nan batay sa a, li ka rejwenn òganizasyon an. Se menm lojik nan ONG ki swadizan nan devlopman. Yo di, si w enterese travay nan SIDA, vin rejwenn nou. Vyolans ki ap fèt sou fanm, vin rejwenn nou. Alfabetizasyon, vin rejwenn nou. Oubyen se kòm yon gato ki ap koupe : CARE pran tèl zòn : CRS entèveni nan yon lòt zòn. Konsa, ONG yo vin yon «Leta anndan Leta». Nan pran pozisyon, ONG a oblije site chif, bay agiman pou jistifye entèvansyon li. Li sèvi ak medya pou sansibilize moun yo sou enpòtans pwoblèm yo. Pran pozisyon se yon fason pou jistifye tèt li, pou montre jefò ki fèt, montre bèl foto aksyon, montre konbyen fwa li ale devan Palman, konbyen moun ki te pran lari, konbyen moun ki te siyen yon petisyon. Prèv sa a sèvi kòm yon lajan, yon mwayen echanj nan langaj maksis, yon komodite nan yon mache «moral» entènasyonal (James, 2010). Pozisyon sa yo vin yon etap enpòtan nan kontinuite fonksyonman enstans sa a.

Pou fini

Tout sa fè pati enstitisyonalizasyon yon mouvman, pou asire kontinyite travay la. Si travay mouvman, se woule, travay ONG, se enstitisyonnalize.

An rezime, « fè ONG » se kisa ?

- › Fè pwojè
- › Fè medyasyon
- › Reprezante
- › Pran pozisyon

Atik sa ka sèvi pou yon refleksyon ak yon oto-kritik nan mitan enstans ki tap eseye fè chanjman epi ki jwenn yon opòtinite pou sipò oubyen solidarite lòt bò. Se twò fasil pou lage yon akizasyon « ONG » oubyen « ONG-izasyon » – epi li twò fasil tou pou rejete akizasyon sa a. Reflèks pou rejte tit ONG ka fè enstans yo sispann entèwoje, kesyone, epi kritike aksyon yo poze. Men si nou konsantre sou aksyon ONG yo poze, sa mande yon vijilans epi yon koreksyon sou wout yon « praxis » ki pi korèk parapò a misyon enstans lan te bay tèt li.

Mark Schuller Associate Professor Anthropology
and Center for Nonprofit and NGO Studies
Northern Illinois University

Bibliyografi

- Alvarez, S. E. (1999). Advocating Feminism: The Latin American Feminist NGO 'Boom'. *International Feminist Journal of Politics*, 1(2), 181-209.
- Bernal, V., & Grewal, I. (Eds.). (2014). *Theorizing NGOs: States, Feminisms, and Neoliberalism*. Durham: Duke University Press.
- Charnovitz, S. (2002). "Les ONG : Deux Siècles et Demi de Mobilisation". *L'Economie Politique*, 13(1), 6-21.
- Choudry, A., & Kapoor, D. (2013). *NGOization: Complicity, Contradictions, and Prospects*. London: Zed Books.
- Davies, T. (2014). *NGOs: a New History of Transnational Civil Society*. New York: Oxford University Press.

- De Tocqueville, A. (1981 (1835)). *De la démocratie en Amérique I*. Paris: Flammarion.
- Edelman, M. (2005). When Networks Don't Work: the Rise and Fall and Rise of Civil Society Initiatives in Central America. In J. C. Nash (Ed.), *Social Movements: an Anthropological Reader* (pp. 29-45). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Elliot, J., & Sullivan, L. (2015). *How the Red Cross Raised Half a Billion Dollars for Haiti and Built Six Homes*. New York: ProPublica and NPR.
- Étienne, S. P. (1997). *Haiti : L'Invasion des ONG*. Port-au-Prince, Haiti: Centre de Recherche Sociale et de Formation Economique pour le Développement.
- Fisher, W. (1997). Doing Good? The Politics and Antipolitics of NGO Practices. *Annual Reviews in Anthropology*, 26, 439 - 464.
- Gill, L. (1997). Power Lines: the Political Context of Nongovernmental Organization (NGO) Activity in El Alto, Bolivia. *Journal of Latin American Anthropology*, 2(2), 144-169.
- INCITE! Women of Color Against Violence (Ed.). (2007). *The Revolution Will Not Be Funded: Beyond the Non-Profit Industrial Complex*. Cambridge, MA: South End Press.
- James, E. C. (2010). *Democratic Insecurities: Violence, Trauma, and Intervention in Haiti*. Berkeley: University of California Press.
- Lang, S. (2000). The NGO-ization of feminism. In B. G. Smith (Ed.), *Global Feminisms Since 1945* (pp. 290-304). London: Routledge.
- Lénine, V. I. (1922). Projet de thèses sur le rôle et les tâches des syndicats dans les conditions de la nouvelle politique économique. *Pravda*, 12.
- Luxemburg, R. (1900). *Réforme social ou révolution?* <http://www.les7duquebec.com/trouvailles/220249/>.

- Lwijijs, J. (1993). *Entè OPD : Kalfou Pwojè*. Pòtoprens : Imprimeur II.
- Lwijijs, J. (2009). *ONG : Ki gouvènman ou ye?* Pòtoprens: Asosyasyon Inivèsite ak Inivèsitèz Desalinyèn - ASID.
- Peck, R. (Writer). (2013). *Assistance Mortelle*. In R. Peck (Producer): Arte France.
- Petras, J. (1997). Imperialism and NGOs in Latin America. *Monthly Review*, 49(7), 10-17.
- Regan, J. (2003). *ONG "altènatif" - zanmi oswa ennmi lit radikal?* (pp. 13). Port-au-Prince : Institute Culturel Karl Leveque.
- Schuller, M. (2015). *Cette Charité qui Tue: Haïti, l'Aide Internationale, et les ONG*. Port-au-Prince: Éditions Université d'État d'Haïti.
- Seitenfus, R. (2015). *L'échec de l'aide internationale à Haïti: Dilemmes et égarements*. Port-au-Prince: Éditions Université d'État d'Haïti.
- Vincent, F. (2006). NGOs, Social Movements, External Funding, and Dependency Development, 49(2), 22-28.
- Wallace, T. (2003). NGO Dilemmas: Trojan Horses for Global Neoliberalism? In L. Panitch & C. Leys (Eds.), *The Socialist Register 2004: The New Imperial Challenge* (pp. 202-219). New York: Monthly Review Press.
- Wittgenstein, L. (2001). *Grammaire philosophique*. Paris: Folio Essais.